

SITKAGRANEN

*– ett saltstänkt
alternativ*

” Får du salt
på fönstren
kan du
odla sitka!

Jonas Torbiörnsson

– Enligt skogsbruksplanen växer det knappt nio kubikmeter per hektar och år. Men när vi väl mätte hade det vuxit tjugofyra!

Text & foto: MATS HANNERZ

Jonas Torbiörnsson är entusiastisk över växtkraften hos sitkagranen, det nordamerikanska träd som hämtats från den regntunga Stilla-havskusten i Nordamerika. Nu växer sitkagran på en fjärdedel av hans 280 hektar skogs-
mark på Klevs gård innanför Tvååker i Halland.

Här regnar det inte lika mycket som i trädslagets hemländer, men ändå mest i Sverige. Över 1200 millimeter om året. Dessutom blåser det och stänker salt, och det är ytterligare argument för Jonas att satsa på sitka:

– Gudrun fällde 24 000 kubikmeter rödgran hos oss, men sitkan stod kvar mer eller mindre orubbad. Och saltet påverkar rödgranarna, som verkligen blir röda. Det blir inte sitkan. Får du salt på fönstren kan du odla sitka!

(Och rödgran – det är vår vanliga svenska gran. Det danska namnet rödgran används av många skogsbrukare i södra Sverige.)

Hans tips för att skapa växtlig och stormtålig sitkaskog är att plantera tätt och gallra försiktigt. Träden stabiliserar varandra med både rötter och stammar.

– Sitkagranen har långa och sega rötter, men också en äkta pålrot som tall. Redan en ettårig planta kan vara så fastvuxen att den inte går att dra upp, säger han.

Kritisk mot skötsel-förslagen

Han är kritisk till många av de vanliga skötsel-rekommendationerna. De passar kanske för gran, men fungerar dåligt för sitkagran. Själv planterar han mycket tätt – 4000 plantor per hektar. När det är dags för läggallring kan de undertryckta träden plockas ut som stängsel-stolpar. De blir hårda som ek när de torkar.

Jonas är också kritisk till den markpackning som han menar att dagens tunga skogsmaskiner leder till. Sitkan är känslig, och på en hårdpackad mark tar det tid, ibland flera år, innan pålroten har hunnit tränga ner. Men om marken är lucker skjuter den i höjden på en gång.

Sitkagranen på Klevs gård har gamla anor. Det var Jonas Torbiörnssons far som började plantera trädslaget i början på 1960-talet. Flera bestånd har gått igenom en omloppstid och slutavverkats. Gran i södra Sverige får inte avverkas före 45 års ålder även när de växer på de bästa markerna. Men sitkagranen kan vara mogen tidigare än så.

Tillväxten hos sitkagranen är högre än hos granen, det har flera vetenskapliga studier konstaterat. Skogforsk bedömer att den växer 20-40 procent snabbare än rödgran i nordiska försök. Men förädlad sitka växer ännu bättre, och nu håller Skogforsk på att anlägga en fröplantage med utvalda föräldraträd som ska ersätta den äldre sitkaplantagen Åkulla.

Fast Jonas Torbiörnsson tror att forskarnas fältförsök underskattar sitkagranens tillväxt. De är anlagda och skötta som vanlig gran, men med rätt skötsel kan tillväxten bli betydligt högre. Han tror själv att välskötta sitkabestånd skulle kunna producera över 30 kubikmeter per år och hektar.

– Jag har sitkabestånd som växer tre gånger så snabbt som gran på min mark, säger han.

Proveniensen viktig

I sitt hemland har sitkagranen en vidsträckt utbredning längs kusten, från Alaska ända ner till norra Kalifornien. Arten har funnits länge i Europa och finns i både bestånd och fröplantager som också används som frökällor. Jonas Torbiörnsson har både favoriter och sådana han avråder från. Av det tiotal provenienser som används i Sverige bedömer Jonas att två till tre är bra.

Vilken proveniens som är ”bäst” beror mycket på mark och hur den sköts, menar han. På goda jordar finns snabbväxande ur-

sprungliga provenienser som Queen Charlotte Island, men för att den ska få kvalitet krävs att träden växer tätt. Bärmose Skov, en dansk proveniens, har en enorm tillväxtpotential. Det har också den svenska plantagen Åkulla, som dock är frostkänslig. Flensburg är lite av en favorit. Hans beskrivning liknar en vinkännares omdöme:

– Flensburg är grov och stabil i stammen, tät kropp, grova barr och ser ut som en sitka. Grenarna skiftar mer än de andra i blågrönt. En allroundproveniensen som även växer på lite torrare marker.

I väntan på den nya svenska fröplantagen rekommenderar Skogforsk danska fröplantager eller frötäktbestånd. Om man direktimporterar från Nordamerika är det södra British Columbia och norra Washington som gäller.

Tallens virkesegenskaper

Udda trädslag kan få problem med avsättningen, men Jonas är inte orolig för sina sitkagranar. Målet med skötseln är att skapa timmer med möbelkvalitet, det ska till och med kunna användas till gitarrlock. Virket säljer han bland annat till Södra, som har tagit emot poster på upp mot 1000 kubikmeter utan problem. Hållfastheten hos sitkagranen är högre än hos granen, nästan dubbelt så hög vid samma årsringsbredd enligt Jonas.

– Men sitka borde sågas i tallsågverk, inte tillsammans med gran. Även om den ser ut som gran har den egenskaper som tall och ädelgranar. Den kådar mer än granen och ligger på sågtänderna. Andra egenheter är att fibrerna reser sig mer vid hyvling och att den

torkar lite långsammare än gran. Som massa fungerar den som gran men den har ett högre utbyte eftersom den har högre densitet.

I Sverige som helhet planteras inte mycket sitka, det är mest mindre arealer som därför inte ger några avtryck i den officiella statistiken. Skogsstyrelsen rapporterade att 975 hektar anmäldes för plantering av sitkagran under perioden femårsperioden 2004-2008. Under samma period anmäldes 1,25 miljoner hektar till avverkning i Sverige. Sitkan är alltså en liten rännil i virkesflödet.

Då har intresset varit betydligt större i våra grannländer. I Danmark finns 34 000 hektar sitkaskog och i Norge 50 000 hektar. I Storbritannien har trädslaget haft framgång med 700 000 hektar, inte minst i Skottland.

Jonas Torbiörnsson tror att det svaga intresset beror på kunskapsbrist och att fel provenienser har använts på fel platser. Våren 2010 drog en väg med planteringar av sitka in över södra Sverige, men många odlingar misslyckades. Forskarna har inga bra skötselråd att komma med. De tror att den ska skötas som vanlig gran men den måste alltså planteras tätare, säger han.

– Sitkagranen behöver inte fuktig mark eller rörligt grundvatten. Det som gynnar är salt och regn, sedan behöver marken inte vara perfekt. Jag har till och med planterat sitka på en grusbacke, och den växte om hybridlärken på samma plats.

Men...vilka råd om sitka får då en skogsägare som vänder sig till Skogsstyrelsen eller andra rådgivare? frågar vi Jonas.

– De har inga egna råd, de hänvisar till mig.

Om marken inte kompakterats av skogsmaskiner så växer sitkan snabbt direkt.

Siktan ger både timmer och massaved.